

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ครอบคลุมสาระสำคัญต่าง ๆ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นและด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

2. เพื่อเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ในจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร จำนวนทั้งสิ้น 303 คน และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญหมู่บ้านละ 2 คน จาก 12 หมู่บ้านที่มีการเรียนการสอนในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ในปีการศึกษา 2535 จำนวนทั้งสิ้น 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

แบบสอบถาม สำหรับกลุ่มชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในปีการศึกษา 2535 ใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ อันได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพหลัก อาชีพเสริม ระดับรายได้ การเข้ารับการศึกษาต่อ เหตุผลที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาต่อ เวลาที่เหมาะสมในการเข้าร่วมโครงการฯ การประชาสัมพันธ์ สื่อบุคคล ความถี่ในการติดต่อกับบุคคลอื่นภายนอกชุมชน และความต้องการที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายปิด และข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวนทั้งสิ้น 14 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีการศึกษา 2535 ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด จำนวนทั้งสิ้น 39 ข้อ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญอันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม อาชีพหลัก ระดับการศึกษา การประชาสัมพันธ์ สื่อบุคคล และความต้องการที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด จำนวน 11 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพื่อขอความร่วมมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของชาวโล่ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจะได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลให้โดยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ จำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.11 โดยใช้เวลาดำเนิน 10 วัน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 11 - 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง การสัมภาษณ์ใช้เวลาทั้งสิ้น 2 วัน ดำเนินการสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 7 - 8 ตุลาคม พ.ศ. 2536 โดยสามารถเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างได้ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 24 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับโปรแกรม เอส พี เอส เอช เอ็กซ์ (SPSS-X : Statistical Package for the Social Science Version X) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการวิเคราะห์ โดยวิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แยกกล่าวสรุปเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชาวโล่ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ปีการศึกษา 2535 และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ตอนที่ 2 เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล่ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ปีการศึกษา 2535 ตอนที่ 3 เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดที่จะเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ และผู้ให้ข้อมูล
คนสำคัญ

1. สถานภาพส่วนบุคคล (ตารางที่ 2)

1.1 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพศหญิง
จำนวนมากที่สุดคือ 146 คน หรือร้อยละ 54.07 และเป็นเพศชาย จำนวน 124
คน หรือร้อยละ 45.93 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ เป็นเพศชายจำนวนมากที่สุดคือ 17 คน
หรือร้อยละ 70.83 และเป็นเพศหญิงจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 29.17

1.2 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่มีระดับอายุ 15-25 ปี มี
จำนวนมากที่สุดคือ 105 คน หรือร้อยละ 38.89 และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่มีระดับ
อายุ 36-45 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 11 คน หรือร้อยละ 45.84

1.3 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีอาชีพหลัก คือ ทำนา มีจำนวน
มากที่สุด คือ 241 คน หรือร้อยละ 89.26 และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญประกอบอาชีพ
ทำนาจำนวน 24 คน หรือร้อยละ 100

1.4 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมจำนวน
225 คน หรือร้อยละ 83.34 นอกจากนั้นประกอบอาชีพเสริมจำนวน 45 คน หรือ
ร้อยละ 16.66

1.5 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีระดับรายได้ต่ำกว่า 1,000
บาท มีจำนวนมากที่สุด คือ 232 คน หรือร้อยละ 85.93

1.6 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีสถานภาพทางสังคม เป็นกรรมการหมู่บ้าน
จำนวนมากที่สุด คือ 7 คน หรือร้อยละ 29.17

1.7 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบ
เท่า มีจำนวนมากที่สุด คือ 16 คน หรือร้อยละ 66.67

2. สถานภาพทางการศึกษา (ตารางที่ 3)

2.1 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ได้เข้ารับการศึกษาคือ 253 คน หรือร้อยละ 93.70 นอกจากนั้น
เข้ารับการศึกษาคือ 17 คน หรือร้อยละ 6.30

2.2 เหตุผลที่ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ได้เข้ารับการศึกษาต่อเนื่องมาจากฐานะยากจน มีจำนวนมากที่สุด คือ 162 คน หรือร้อยละ 64.04

2.3 เวลาที่เหมาะสมมากที่สุดใน การเข้าร่วมโครงการการศึกษา-ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ คือ เวลากลางคืน (20.00 ถึง 22.00 น.) มีจำนวน 227 คน หรือร้อยละ 84.07 เวลาที่เหมาะสมน้อยที่สุดใน การเข้าร่วมโครงการฯ คือ เวลากลางวัน (12.00-15.00 น.) มีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.38 เวลาที่เหมาะสมมากที่สุดใน การเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ เวลาเย็น จำนวน 11 คนหรือร้อยละ 45.83 และเวลาตลอดทั้งวันมีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ 3 คน หรือร้อยละ 12.50

2.4 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ไม่เคยมีการติดต่อกับบุคคลอื่นภายนอกชุมชน มีจำนวนมากที่สุด คือ 128 คน หรือร้อยละ 47.40 และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีการติดต่อกับบุคคลอื่นภายนอกชุมชนมากกว่า 2-3 ครั้งต่อเดือน มีจำนวนมากที่สุด คือ 12 คนหรือร้อยละ 50.00

2.5 หอกระจายข่าวสามารถประชาสัมพันธ์ให้ชาวโล้เข้าร่วมโครงการฯ ได้จำนวนมากที่สุด คือ 143 คน หรือร้อยละ 52.96 และป้ายประกาศในที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ชาวโล้เข้าร่วมโครงการฯ ได้จำนวนน้อยที่สุดคือ 23 คน หรือ ร้อยละ 8.52 หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน สามารถประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้จำนวนมากที่สุด คือ 15 คนหรือร้อยละ 62.50 ป้ายประกาศในที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สามารถประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้จำนวนน้อยที่สุด คือ 1 คน หรือร้อยละ 4.16

2.6 ครูอาสาสมัครฯ เป็นสื่อบุคคลที่สามารถชักชวนให้ชาวโล้เข้าร่วมโครงการฯ ได้จำนวนมากที่สุด คือ 152 คน หรือร้อยละ 56.30 ส่วนผู้ใหญ่บ้าน และครูอาสาสมัครฯ เป็นสื่อบุคคลที่เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้มากที่สุด คือ 10 คน หรือร้อยละ 41.67

2.7 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ต้องการได้รับความรู้เพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมากที่สุดคือ 134 คน หรือร้อยละ 49.63 ส่วนความต้องการของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ คือ สามารถอ่านเขียน ภาษาไทยได้อย่างดี เป็นจำนวนมากที่สุดคือ 11 คน หรือร้อยละ 45.83

ตอนที่ 2 จากการศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการทางการศึกษา โดยภาพรวมพบ ว่าความต้องการทางการศึกษาเป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับมาก ($\mu = 3.82$) (ตารางที่ 4)
2. ความต้องการส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า ความต้องการส่วนบุคคล เป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับมาก ($\mu = 3.61$) (ตารางที่ 5)
3. ความต้องการความทันสมัย โดยภาพรวมพบว่าความต้องการความทันสมัยเป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับมาก ($\mu = 3.73$) (ตารางที่ 6)
4. ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยภาพรวมพบว่าความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับมาก ($\mu = 3.70$) (ตารางที่ 7)
5. อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น โดยภาพรวมพบว่า อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น เป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.36$) (ตารางที่ 8)
6. ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยภาพรวมพบว่า ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นเหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับมาก ($\mu = 3.31$) (ตารางที่ 9)

ตอนที่ 3 จากการศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของผู้ให้ข่าวคนสำคัญในด้านความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการทางการศึกษา พบว่าเหตุผลที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เนื่องจากต้องการการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจำนวนมากที่สุดคือ 10 คน หรือร้อยละ 41.66 (ตารางที่ 10)

2. ความต้องการส่วนบุคคล

2.1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญต้องการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัวให้ดีขึ้นจำนวนมากที่สุดคือ 12 คน หรือร้อยละ 50.00

2.2 ภาษาอีสาน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเข้าใจการเรียน การสอนในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ได้เข้าใจดีที่สุด คือ จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 54.17 (ตารางที่ 11)

3. ความต้องการความทันสมัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้รับข่าวสารทุกวัน มีจำนวนมากที่สุด คือ 10 คน หรือร้อยละ 41.67

3.2 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีความเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งในหมอเหยา มีจำนวนมากที่สุดคือ 13 คนหรือ ร้อยละ 54.17 (ตารางที่ 12)

4. ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ

4.1 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น จากการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ มีจำนวนมากที่สุด คือ 9 คน หรือร้อยละ 37.50

4.2 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เพราะต้องการพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จำนวนมากที่สุด คือ 14 คน หรือร้อยละ 58.33 (ตารางที่ 13)

5. อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อบุคคลที่สามารถชักชวนให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญให้เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จได้จำนวนมากที่สุดคือ 12 คน หรือร้อยละ 50.00 (ตารางที่ 14)

6. ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนสามารถประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้มากที่สุด คือ 13 คน หรือร้อยละ 54.17 และป้ายประกาศในที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นการประชาสัมพันธ์ ที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จน้อยที่สุด คือ จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 8.33 (ตารางที่ 15)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ และ ฐานะทางเศรษฐกิจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า

1. การเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ พบว่า ชาวไร่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีการศึกษา 2535 เพศชาย และ เพศหญิง มีความแตกต่างกัน ในเรื่องเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โดยเพศชายมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าเพศหญิงในทุกๆ ด้าน (ตารางที่ 16)

2. การเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม อายุ พบว่า ชาวไร่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีการศึกษา 2535 ที่มีระดับอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันในเรื่องเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในทุก ๆ ด้าน (ตารางที่ 17)

3. การเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวไร่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีการศึกษา 2535 มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันในเรื่องเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในทุก ๆ ด้าน (ตารางที่ 18)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเหตุผล ในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปโดยภาพรวมพบว่า เหตุผลที่ส่งผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ทั้ง 6 ด้าน คือ ความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย และความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นเหตุผลที่มีอิทธิพลอยู่ในระดับมาก ส่วนอิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นเหตุผลที่มีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

ความต้องการทางการศึกษา โดยภาพรวมพบว่าความต้องการทางการศึกษา เป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล้ที่เข้าร่วมในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่อง "ต้องการฟังภาษาไทยได้" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ระบบข่าวสาร การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยเป็นอย่างมาก (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2530) วิธีการแก้ไขปัญหานี้ที่เหมาะสมที่สุดคือ การให้การศึกษแก่ประชาชน (ชิรวัดน์ นิจเนตร, 2528) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นการรักษาทักษะการอ่านออกเขียนได้ เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป (สุรกุล เจนอบรม, 2532) ดังนั้นชาวโล้จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

จากทฤษฎีแอนดราโกจี อันหมายถึง ศิลปและศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่ เรียนรู้ของ มัลคัม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ซึ่งเน้น มโนภาพแห่งตน ประสบการณ์ ความพร้อมและแนวโน้มต่อการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ หากมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมโดยการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน มีเสรีภาพเพียงพอที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการ ด้วยเวลา สถานที่ ภาษา และวิธีการที่

พึงพอใจ การเรียนรู้จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ว่าผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มเอง (Self-initiated) คือ ถึงแม้ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นจากสิ่งภายนอก แต่การค้นพบหรือความเข้าใจจะต้องเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 3) สอดคล้องกับ รัตนา พุ่มไพศาล (2528 : 305) ที่ว่าการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการให้การศึกษาค่านี้ถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องพิจารณาเป็นพิเศษในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ความพร้อมในการรับฟัง ความสามารถในการแปลความ ตีความ ความสนใจ ประสบการณ์เดิม พื้นฐานความรู้เดิม ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ภูมิหลังทางสังคม ทศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่ง ธนวัต บุญลือ (2522 : 28-40) กล่าวว่า การสื่อสาร การเรียนการสอนที่ดีที่จะบรรลุเป้าหมายย่อมต้องสื่อสารด้วยภาษาเดียวกันกับผู้รับสาร

กระทรวงสาธารณสุข พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้งานด้านสาธารณสุขและงานด้านอื่น ๆ ที่จัดดำเนินการให้แก่ชนกลุ่มน้อยบรรลุเป้าหมายช้า คือ ภาษาที่ใช้ในการติดต่อกับชนกลุ่มน้อย (เคลินิวส์, 22 กพ. 36)

จากประมวลความคิดเห็นของหน่วยศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารคณะวิจัย สรุปได้ว่า ภาษาถิ่นเป็นอุปสรรคในด้านการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ภาษาโล้ ครูผู้สอนที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางภาษาถิ่น จะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการสื่อความหมายทางภาษา (ทวีศักดิ์ จันทรสาร, 2525) สอดคล้องกับ บันลือ พฤกษวัน (2525) ได้กล่าวว่า การสอนควรคำนึงถึงจุดประสงค์แห่งการสอน และการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ โดยครูผู้สอนอาจเพียงรู้หรือเข้าใจในภาษาถิ่นนั้น ๆ ไว้บ้าง เพื่อไว้ทำ ความเข้าใจหรืออธิบายด้วยภาษานั้นแก่นักเรียนบ้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น และถือว่าไม่ควรใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อการสอนในห้องเรียนเลยสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศ.ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และ ศ.มณี พยอมยงค์ ที่กล่าวที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการอภิปรายและสาธิตประกอบเรื่องภาษาไทยภาษาถิ่นไม่สิ้นสูญที่ว่า ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เด็กและหนุ่มสาวคนไทยในท้องถิ่นไม่ค่อยใช้ภาษาถิ่นแต่พูดภาษากลาง เพื่อที่จะไม่ให้ภาษาถิ่นสูญหายไป เนื่องจากภาษาถิ่นเป็นเครื่องบันทึกความเจริญ และสภาวะทางวัฒนธรรม และเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ภาษากลางเจริญขึ้น จึงขอเสนอให้มีการบรรจุหลักสูตรภาษาถิ่นลงไปด้วย (เคลินิวส์, 14 พย. 33 หน้า 6)

เด็กชาวโล้ส่วนใหญ่จะนิยมพูดภาษาลาว คนในวัยกลางคนขึ้นไปจึงจะใช้ภาษาโล้ กับคนแปลกหน้าคนต่างถิ่นจะไม่นิยมพูดภาษาโล้ด้วย (ทรงวุฒิ สุธาอรุณ, 2530) ชาวโล้ต้องการพูด ฟัง ภาษาไทยได้ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

ความต้องการส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่าความต้องการส่วนบุคคลเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล้ที่เข้าร่วมในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในระดับมากโดยเฉพาะเรื่อง "ความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษา" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก พระราชดำรัสของสมเด็จพระรัตนราชสุตาภยยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดการประชุมวิชาการ ประจำปีของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ จอมเทียน พัทยา ระหว่างวันที่ 5-6 ธันวาคม พ.ศ. 2535 (ไทยรัฐ, 19 กพ. 36 หน้า 5)

"... เศรษฐกิจของไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างมาโดยลำดับ การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกของไทยรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้อุตสาหกรรมและการส่งออกได้รับความสนใจทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ รายได้จากภาคอุตสาหกรรมจึงเข้ามาแทนรายได้จากภาคเกษตรกรรม ซึ่งเคยเป็นรายได้สำคัญของชาติ ทั้งที่คนไทยส่วนใหญ่ยังหาเลี้ยงชีพด้วยการเกษตร

ข้าพเจ้ามีความสนใจใคร่ทราบว่าการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างนี้มีผลอย่างไรต่อเกษตรกร และผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทย บุคคลเหล่านี้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น เพียงไร..."

การที่จะพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาประเทศให้บรรลุถึงจุดหมายขององค์ประกอบนั้น ก็คือคุณภาพของประชากร ถ้าประชากรในประเทศมีคุณภาพดีแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะแก้ไขได้โดยง่าย การที่จะพัฒนาตัวบุคคลให้มีคุณภาพดีนั้น เครื่องมือที่ดีที่สุดก็คือการศึกษา (วีรยุทธ วิเชียรโชติ, 2513) สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาชนบทที่มุ่งเน้นให้คนในชาติ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักต่อสถานการณ์ และปัญหาที่เขากำลังเผชิญอยู่ ให้สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง

และสังคมได้ (ชिरวัฒน์ นิจนตร, 2528)

ซึ่งการศึกษาเป็นการสร้างเงื่อนไขหลัก ให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ทั้งวิชาความรู้ รวมทั้งทักษะงานอาชีพเพื่อการทำมาหากิน และการศึกษายังเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมความมั่นคงของพื้นที่ (ไทยรัฐ, 12 พ.ย. 36 หน้า 8) แต่ปรากฏเสมอว่าการไม่รู้หนังสือของประชาชนยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ที่อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ดังจะเห็นได้จากการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติและโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น (สุรกุล เจนอบรม, 2532)

จากเหตุผลดังกล่าวกรมการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้จัดโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ สำหรับชาวไร่ ซึ่งเหตุผลที่ทำให้ชาวไร่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ดังทฤษฎีการจูงใจ (A Theory of Human Motivation) ของอับบราฮัม ฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ตามลำดับที่ 3 และ 4 ที่ว่าเป็นความต้องการทางสังคม ความต้องการเกี่ยวกับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มิตรภาพ การทำงานเป็นกลุ่ม และขั้นที่ 4 คือ ความต้องการการยกย่องนับถือ มีความปรารถนาเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจจากผู้อื่นทั้งในด้านส่วนตัว และหน้าที่การงานในสังคม (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2532) สอดคล้องกับ โนลล์ (Malcolm S. Knowles) ที่ว่าความต้องการการศึกษา ก็คือสิ่งที่บุคคลหนึ่งควรจะศึกษาเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ความต้องการทางการศึกษาก็คือ ช่องว่างระหว่างความรู้ ความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ในปัจจุบันกับความรู้ ความสามารถที่จำเป็นจะต้องรู้ให้มากขึ้น เพื่อการดำเนินกิจการของตนของสถาบันที่ตนทำงานอยู่หรือของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ (โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์, 2525: 10) โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์ (2516) กล่าวว่า ผู้ใหญ่มาเรียน มาร่วมกิจกรรมต่างมาโดยความสำนึกถึงความต้องการที่จะได้รับความรู้หรือทักษะเพื่อนำไปแก้ไข หรือพัฒนาตนเอง และครอบครัว

แต่จากการศึกษาของ ทรงวุฒิ สุธาอรธ (2532) พบว่า ชาวไร่เชื่อว่าการเรียนหนังสือไม่ใช่เหตุผลสำคัญอะไรในชีวิต เสียทั้งเวลาและเงินทอง การเรียนไม่ได้ช่วยให้หายหิวได้ ไม่ได้เรียนหนังสือก็ทำงานได้ เมื่อชาวไร่มีความเชื่อเช่นนั้น

จึงไม่นิยมส่งลูกให้เรียนหนังสือ อาจเป็นเพราะการไม่เล็งเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการศึกษา ประกอบกับสถานศึกษาไม่มีในหมู่บ้าน จึงทำให้ประชาชนหลายคนที่จะศึกษาหาความรู้

การที่โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตเมืองใหญ่ และการคมนาคมจากชนบทเข้าสู่เขตชุมชน มีความไม่สะดวก จึงทำให้โอกาสที่จะเข้ามาเรียนต่อน้อย ก่อให้เกิดปัญหาการพัฒนาคุณภาพประชากรทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม (กองนโยบายและแผนงานเขาวชน, 2525:10) จากการวิจัยของ ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา (2514) พบว่า การเรียนต่อจะมีอัตราการสูงขึ้นตามระดับความใกล้ชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาในชิลี (Chili) แบร์ (Bear, 1961) ได้ศึกษาพบว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้เด็กเรียนไม่มีโอกาสศึกษาต่อในโรงเรียน เนื่องจากความห่างไกลที่อยู่อาศัย สภาพภูมิศาสตร์เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงเรียน (มณฑล ทักษะระดับ, 2533)

ความต้องการความทันสมัย โดยภาพรวมพบว่าความต้องการความทันสมัยเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล่ที่เข้าร่วมในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ชาวโล่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่อง "ต้องการให้มีโรงเรียนในหมู่บ้าน และให้มีการศึกษาหาความรู้มากขึ้น" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด

จากการสำรวจของของอำเภอคงหลวง (2529) พบว่ามีชาวโล่ที่ลืมนหนังสือ และไม่รื้อหนังสือเป็นจำนวนมาก ซึ่งแนวทางแก้ไขคือการจัดตั้งให้มีโรงเรียนในหมู่บ้าน โรงเรียนจะเป็นแหล่งรักษาความรู้ หรือทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้รับให้คงอยู่ แต่การจัดตั้งโรงเรียนต้องให้การลงทุนสูง จึงมีปัญหาด้านเงินงบประมาณ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ (2517) ได้เสนอว่าควรจะมีศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นในระดับหมู่บ้านและเรียกชื่อว่า "ศูนย์ประสานงานการศึกษาตลอดชีวิตประจำหมู่บ้าน" และเสนอแนวความคิดอีกว่าศูนย์นี้ ควรจะใช้สถานที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน เช่น ที่วัด โรงเรียนในหมู่บ้าน หรือที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (ถ้ามี) หรือศูนย์อนามัยประจำหมู่บ้าน ถ้าไม่มีสถานที่ดังกล่าวหรือมีแต่ไม่สะดวกก็อาจจะจัดตั้งขึ้นมาใหม่ แต่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นด้านความสะดวก ความเต็มใจที่จะมาใช้ หรืออื่น ๆ และให้ชาวบ้านเป็นผู้รับผิดชอบ

ขอบคุณศูนย์ฯ นี้

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้สรุปผลที่คาดหวังว่าจะได้จากการมีศูนย์ฯ ดังกล่าว ในระดับหมู่บ้านไว้ดังนี้

- 1) จะเป็นสถานที่หรือศูนย์กลางที่ชาวบ้านจะมาเพื่อศึกษาหรือค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาในหมู่บ้านจะมาให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองโดยผ่านศูนย์ฯ ดังกล่าว
- 2) จะเป็นศูนย์กลางสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เคยมาจัดการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชาวบ้านไปแล้ว ได้ให้ข่าวสารข้อมูลแก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ
- 3) ศูนย์ฯ จะเป็นตัวช่วยให้ประชาชนยังคงรักษาความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วไว้ได้
- 4) ศูนย์ฯ จะช่วยทำให้ประชาชนตื่นตัวมากขึ้น ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อชีวิตของเขามากขึ้น
- 5) ศูนย์ฯ จะเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเป้าหมาย (ชาวบ้าน) กับผู้จัด ผู้จัดสามารถทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายก่อน และกลุ่มเป้าหมายก็สามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของตนได้
- 6) จะเป็นการนำแนวความคิด และปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิตมาสู่การปฏิบัติ (สุมาลี สังข์ศรี, 2535)

ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ เพื่อให้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ความรู้ใหม่ ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษามีความหมายมากกว่าการเตรียมตัวเพื่อชีวิต แต่เป็นขบวนการตลอดชีวิตทีเดียว (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2523) หากชาวชนบทไม่ได้รับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ชาวชนบทอดที่จะระลึกถึงความต่ำต้อยของตนไม่ได้ ความคิดที่ว่าคนแล้วหลัง คนไม่ทันสมัย ตนมีปมด้อย จะต้องเกิดขึ้น ในที่สุดการที่จะทำให้ประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมย่อมเป็นไปได้ยาก (โกวิท วรพิพัฒน์, 2519) นอกจากนี้ พี่ต ยังพบว่า การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชนของตนเอง เช่น เกษตรตำบล พัฒนาการ เป็นต้น จะมีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ มีความทันสมัย ชาวโล้จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

แต่จากการศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ของชาวโล้ พบว่า แม้สังคมไทยในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าในทางวัตถุมาก คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยทั่วไปดีขึ้นกว่าเดิม ประชาชนมีความเชื่อเกี่ยวกับวิถีชีวิตในการทำมาหากิน เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่วิถีชีวิตของชาวโล้ ซึ่งมีวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี รวมทั้งภาษาพูดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ยังคงยึดแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (ทรงวุฒิ สุธาอรรรถ, 2530) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรพต วีรสัย (2514) ที่พบว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกหรืออารมณ์มักไม่ค่อยมีการยอมรับและเปลี่ยนแปลงยาก เช่น เรื่องของการเชื่อถือจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติต่อกันมา ซึ่งต่างกับการยอมรับวัฒนธรรมทางวัตถุที่สามารถรับไปได้ไม่ยากนัก โดยการลอกเลียนแบบจากการพบปะ สัมผัส พูดคุยกับผู้อื่น มองเห็นประโยชน์และนำไปใช้ เช่น การนิยมใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ใหม่ ๆ เป็นต้น

แม้โดยหลักการแล้วชาวโล้จะบอกว่าเขานับถือศาสนาพุทธ แต่ความเชื่อในความหมายที่เป็นพุทธะของเขาเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีทั้งสิ้น ชาวโล้เชื่อว่าชีวิตของคนเราจะเป็นไปในลักษณะใดนั้นผีจะเป็นผู้กำหนด ถ้าหากเราทำถูกใจท่าน (ผี) ชีวิตก็จะรุ่งเรืองก้าวหน้า ประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา แต่ถ้าหากทำไม่ถูกใจท่าน (ผี) วิถีชีวิตก็จะพบกับความวิบัติหายนะ ไม่ก้าวหน้า วิธีการที่จะทำให้ถูกใจท่านก็ต้องมีพิธีกรรมหรือประเพณีบูชาผี ซึ่งมีทั้ง ผีเจ้า ผีปู่ตา ผีตระกูล และผีเรือน เป็นต้น เมื่อชาวโล้มีความเชื่อเช่นนี้ การที่จะเปิดใจเพื่อยอมรับ หรือเปลี่ยนความเชื่อเดิมไปยึดถือในแนวทางใหม่ เป็นเรื่องยากและใช้เวลานาน (สุรัตน์ วรางรัตน์, 2524)

การที่จะเปลี่ยนความเชื่อนี้ ทำได้โดยใช้การศึกษา แต่ชาวโล้ไม่เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา ประกอบกับสถานศึกษาไม่มีในหมู่บ้าน ต้องเดินทางไปเรียนที่อื่น นอกจากนี้ชาวโล้ยังมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกค่อนข้างน้อย ทำให้การรับรู้ข่าวสาร และการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลที่อยู่ในชุมชนอื่นน้อยตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะการติดต่อสื่อสารกับชาวโล้ เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากสื่อภาษากันไม่เข้าใจ จึงทำให้บุคคลจากสังคมภายนอกไม่อาจเข้าไปติดต่อสัมพันธ์ในหมู่บ้านชาวโล้ (ทรงวุฒิ สุธาอรรรถ, 2530)

ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยภาพรวมพบว่าความต้องการ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล้วที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จ ปีการศึกษา 2535 ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่อง "ต้องการได้รับใบประกาศเกียรติคุณ" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก การศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งในจำนวนสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ที่ได้รับการยอมรับจากบรรดากลุ่มชนทั้งหลายว่า การศึกษาจะบันดาลให้เกิด สิ่งที่ยังความพอใจให้แก่ผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษา ดังที่ ณรงค์ เทียนสง (2526) ได้ศึกษาเหตุผลในการไปเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ของนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่ามีเหตุผล คือ เพื่อสร้างอนาคตของตัวเองเพื่อยกสถานภาพชีวิตของตนให้สูงขึ้น เพื่อ ใบประกาศนียบัตร เพื่อให้ได้งานทำดีขึ้น (เพื่อความก้าวหน้า) (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2531) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต้องการให้เฉื่อยฉวยฉลาด เหมือนคนอื่น และต้องการเรียนให้สูงขึ้นสอดคล้องกับ อัจฉรา กลยาณชาติ (2524) ได้ทำการศึกษามูลเหตุจูงใจของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญระดับ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2523 พบว่าเหตุ จูงใจการเข้าศึกษาของนักศึกษาชาย คือต้องการประกาศนียบัตรเพื่อใช้ในการศึกษา ต่อมากที่สุด รองลงมาคือ การต้องการหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนนักศึกษาหญิงต้องการ เข้าศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการได้ประกาศนียบัตร เพื่อใช้ศึกษาต่อ ประภาศรี มานะ (2528) ทำการศึกษาลักษณะของผู้ตัดสินใจศึกษา ต่อและไม่ศึกษาต่อในโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 ในจังหวัด สมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่าเหตุผลของการเรียนต่อคือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเรียนต่อช่วยให้หางานทำได้ง่ายขึ้น ต้องการ ประกาศนียบัตรเพื่อโอกาสในการทำงานที่ดีกว่าเดิม และจากงานศึกษาวิจัยของ รักขณา กางกรม์ (2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ รมรงค์ เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติของอาสาสมัครในจังหวัดนครราชสีมา ผลการ วิจัยพบว่า อาสาสมัครให้เหตุผลว่าปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใน เป็นเหตุผล สำคัญที่มีต่อการตัดสินใจเป็นอาสาสมัครโครงการในขณะที่ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนต่างๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเหตุผลในการตัดสินใจเป็นอาสาสมัคร โดยมีรายละเอียดของ เหตุผลสำคัญดังนี้ ความสงสาร ความพอใจ ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ท้องถิ่น ความตระหนักถึงปัญหาของท้องถิ่น ความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้ไม่รู้หนังสือให้รู้หนังสือเป็น การทำความดีอย่างหนึ่ง ความภูมิใจที่ได้ช่วยผู้ไม่รู้หนังสือให้รู้หนังสือ ภูมิใจที่คนนับถือว่าเป็นครู

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะเลือกเข้าร่วมสมาคมหนึ่งสมาคมใดนั้น จะพิจารณาจากผลประโยชน์ที่จะได้รับ และผลเสีย โดยจะเลือกเข้าสมาคมเมื่อผลได้มากกว่าผลเสีย (จิรพรรณ กาญจนจิตรรา, 2523) ซึ่งอาจจะไม่ใช่ผลประโยชน์โดยตรง แต่เป็นผลพลอยได้หรือผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้ว

ซึ่งชาวโล้ก็จะมีลักษณะดังเช่นนี้เหมือนกันคือ จะยอมรับและปฏิบัติตามเมื่อมีผู้อื่นปฏิบัติแล้วเห็นผลว่าดี หรือมีประโยชน์ ชาวโล้จึงจะเลียนแบบและปฏิบัติตามนั้น (ทรงวุฒิ สุธาอรณ, 2530) ทั้งนี้ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับจึงเป็น เหตุผลให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น โดยภาพรวมพบว่าอิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จปีการศึกษา 2535 ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่อง "ได้รับการชักชวน หรือแนะนำจากผู้ใหญ่บ้าน" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด

แคท และ ลาชาน ฟิวส์ กล่าวไว้ว่า สื่อบุคคลมีอิทธิพลสูงในการโน้มน้าวให้ผู้รับข่าวสารหรือผู้รับความรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตลอดจนถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้ (Katz and Lazarsfeld, 1955) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สมบูรณ์ วรพงษ์ (2530) ที่กล่าวว่าบุคคลในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นผู้นำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการของโรงเรียน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญมาก และมีความคิดที่จะทำให้การศึกษาในท้องถิ่นเจริญเท่าเทียมกับในเมือง ซึ่งการสื่อสารจะราบรื่นมีอิทธิพลมากขึ้น ถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน มีความเข้าใจร่วมกัน มีทัศนคติ ความเชื่อถือ และภาษาที่คล้ายคลึงกันเหมือนกัน (Rogers and Shoemaker, 1971) และ บาสคอต (Baskott) ได้อธิบายถึงการดำรงอยู่ของระบบสังคมและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม การ

นำความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาใช้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในสังคม ซึ่งสภาวะนี้จะต้องเกิดภาวะความตึงเครียดในระบบ และเหตุผลที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการตึงเครียด ก็คือ การปะทะสังสรรค์กันระหว่างสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างระบบที่มาจากภายในของสังคม เช่น ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภายนอกของสังคมนั้น เช่น ชุมชนภายนอกของสังคมนั้น (อำนวยการศาสตราจารย์ หัสติน, 2528)

สำหรับชาวไร่ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน เช่น ผู้สูงอายุ หัวหน้าคุ้ม มีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวบ้านน้อยมาก แต่ผู้นำที่เป็นทางการคือ ผู้ใหญ่บ้าน มีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวบ้านมาก (ทรงวุฒิ สุธาอรุณ, 2530) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธมนานาคพงศ์ (2525) ที่พบว่า ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นแหล่งข่าวสารที่มีอิทธิพลอยู่มาก โดยชักจูงให้เกิดการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ผลการวิจัยนี้ตรงกับการศึกษาของอนันต์ พงศ์สัตยา (2529) ที่ทำการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเรียน และไม่เข้าเรียนของผู้ไม่รู้หนังสือตามโครงการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2528 พบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ชักจูงให้มาเรียนและเห็นว่าเป็นการเรียนที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และจากการประเมินผลกระทบของโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อประชาชนในชนบท ในปี พ.ศ. 2530 โดย ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ (2530) พบว่าประชาชนเข้าร่วมโครงการฯ เพราะผู้นำหมู่บ้านชักชวนให้เข้าร่วมโครงการฯ และถูกเกณฑ์หรือบังคับให้เข้าร่วม ไพฑูรย์ เครือแก้ว (1965:3) กล่าวว่าในภาคอีสาน ชาวบ้านติดต่อรับข่าวสารจากภายนอกและชาวบ้านด้วยกันเอง โดยอาศัยสื่อบุคคลที่เป็นแหล่งข่าวสารสำคัญ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากการติดต่อกับบุคคลที่เป็นแหล่งข่าว เนื่องจากค่านิยมดั้งเดิมที่ให้ความไว้วางใจ และนับถือบุคคลเหล่านั้น และจากการศึกษาของ โดชิโอะ ยัตสึชิโร (1966:9) พบว่าผู้นำส่วนมากจะเป็นกลุ่มกรรมการหมู่บ้านที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ก่อนการตัดสินใจอะไรมักจะมีการถามผู้อาวุโสในกลุ่มเสมอ ได้รับคำแนะนำอะไรมาก็มักจะทำตามนั้น จึงเห็นได้ว่าประชาชนโดยเฉพาะในชนบทจะตัดสินใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น ผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโส ผู้ที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้ความเชื่อถือ มีส่วนสำคัญในกระบวนการตัดสินใจของชาวบ้าน จากที่กล่าวมาทั้งหมดคงจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น เป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ชาวไร่ตัด

ลินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยภาพรวมพบว่า ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในปีการศึกษา 2535 ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่อง ได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการนี้ จากหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด" เป็นเหตุผลระดับสูงสุด อันเนื่องมาจากการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชั้นในสังคม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา (บำรุง สุขพรรณ, 2523) ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจได้รวดเร็ว เพราะสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้คราวละมาก ๆ ทุกเพศ ทุกวัย และแทบทุกอาชีพ (วิรัตน์ ลติรัตนกุล, 2526) การขาดข้อมูลข่าวสารจึงมักเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่ไร้โอกาส (กระทรวงศึกษา, 2531)

แต่จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ พบว่า สื่อที่สามารถเข้าถึงชาวโล้ได้ดีที่สุดคือ หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ โดยอาศัยสื่อพื้นบ้าน และภาษาท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้ ชักชวนให้เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของโรเจอร์และชูมาร์คเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971:210-211) ที่กล่าวว่า การสื่อสารจะราบรื่นมีอิทธิพลสูง ถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน มีความเข้าใจ ทัศนคติ ความเชื่อ และภาษาเหมือนกัน

ส่วนโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ก็สามารถให้บริการความรู้การศึกษาได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ โทรทัศน์ และวิทยุมีเพื่อการค้า และหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ให้ความรู้ที่เป็นการศึกษาไม่มากนัก และมักจะผลิตรายการที่เรียกได้ว่าเป็นการศึกษาจริง ๆ ไม่บ่อยนัก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2531) แต่คุณหญิงอัมพร มีสุข อดีตอธิบดีกรมวิชาการ ในฐานะนายกสมาคมมูลนิธิเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต กล่าวว่า ในชนบทนั้นสื่อที่จะเป็นแหล่งความรู้ให้แก่ประชาชนได้ดีที่สุดก็คือ หนังสือพิมพ์เนื่องจาก

มีราคาถูกและสามารถเก็บได้นาน (ไทยรัฐ, 22 ธค. 2536)

จากการศึกษาวิถีชีวิตของชาวไร่ พบว่าวิทยุ โทรทัศน์ เข้าถึงชาวไร่ได้ดี เพราะชาวไร่นิยมใช้สื่อประเภทนี้ แต่ชาวไร่จะมีสื่อประเภทดังกล่าวจำนวนน้อย ประกอบกับชาวบ้านเองไม่ชอบฟังรายการที่มีสาระ สื่อสิ่งพิมพ์นั้นไม่ได้รับความนิยมเลย อันเนื่องมาจากชาวไร่ส่วนหนึ่งอ่านหนังสือไม่ออก เพราะไม่ได้เรียนหนังสือ หรือเกิดการลืมหนังสือ สื่อประเภทนี้จึงเข้าถึงชาวไร่ได้น้อย (ทรงวุฒิ สุธาอรรด, 2530)

การศึกษานอกโรงเรียน

แม้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับสถิติ และการรณรงค์เพื่อการปลดผู้ไม่รู้หนังสืออยู่ อย่างเข้มแข็งในขณะนี้ แต่คนไม่รู้หนังสือยังมีอีกเป็นจำนวนมาก หรือมีผู้ที่ลืมหนังสือ จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ หรือพัฒนาสังคม (ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ และ ธรรมเกียรติ ก็นอริ, 2530)

ซิงแกรทตัน (Grattan) กล่าวว่า การให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน นั้นไม่ใช่เป็นโครงการสำหรับโอกาสที่สองหรือซ่อมเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่สิ่งสำคัญคือ การจัดให้ผู้ใหญ่ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ และจัดเพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่มีชีวิตอยู่ อย่างมีความสุขมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2531) การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ช่วยสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน และให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองได้มากที่สุด ดังนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงจัดรูปแบบ หลัก สูตร ระยะเวลาที่ไม่ตายตัว สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียน การสอน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะไม่เข้มงวดกวดขันเหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน สอดคล้องกับแนวความคิดของนักจิตวิทยาการศึกษาอกระบบโรงเรียน กลุ่มมานุษยวิทยา เช่น เปาโล แพร์เร อับราฮัม มาสโลว์ คาร์ล โรเจอร์ส เป็นต้น มีหลักความเชื่อคล้าย ๆ กันที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและความสามารถที่ยิ่งใหญ่ภายในตัวเอง มนุษย์แต่ละคนมีแนวโน้มตามธรรมชาติอยู่แล้วที่จะใคร่รู้ อยากรู้ อยากเห็น ดังนั้นการเรียนรู้จะต้องเริ่มจากตัวผู้เรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ซึ่งผู้เรียนจะเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เอง ถ้าเขามี

เสรีภาพที่จะเลือกเรียนในสิ่งที่เขาต้องการ และมีประโยชน์แก่ชีวิตเขา (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2536)

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกโรงเรียนของไทยนั้น มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอายุ มีตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ ทางด้านความรู้พื้นฐาน มีตั้งแต่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เลยไปจนถึงผู้มีความรู้ระดับหนึ่ง ทางด้านอาชีพมีทั้งเกษตรกร ประมง ค้าขาย และอาชีพอื่น ๆ กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกโรงเรียนนี้ มีจำนวนรวมแล้วมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรของประเทศ และส่วนใหญ่จะผู้มีอาชีพ อยู่ในชนบท ทำนา ทำไร่ มีฐานะยากจน เพราะฉะนั้นการศึกษาที่จะจัดแก่พวกเขา ก็ไม่ควรเป็นสิ่งที่จะทำให้เขาเรียนเพื่อจดจำแล้วนำไปใช้ในอนาคตข้างหน้า แต่ควรจะ เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงที่จะนำไปใช้กับสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ในทันทีทันใด (สมาลี สังข์ศรี, 2535)

แต่ส่วนมากแล้วนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่สามารถที่จะมาเรียนแบบเต็มเวลา (Full-time Courses) ส่วนมากจะเรียนเวลาพิเศษ (Part-time) เพราะ ฉะนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ จึงมักจะได้รับความสนใจเป็นลำดับรองลงไป ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาส่วนมากจะต้องคำนึงถึงหน้าที่การงานประจำ ภารกิจด้าน ครอบครัว กิจกรรมทางด้านสังคม ซึ่งนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่สามารถแยกตนเองออกมา จากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือพื้นฐานเดิมก่อนมาเรียนได้

สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนภาคค่ำหรือภาคพิเศษ ก็จะต้องปฏิบัติตาม บทบาทภารกิจเช่นเดิมตลอดไป ดังนั้นนักศึกษาผู้ใหญ่จึงมักจะประสบปัญหาอุปสรรคที่ ไม่ส่งเสริมต่อกิจกรรมการเรียน โดยที่อาจจะถูกขัดขวางรบกวนจากปัญหาของบุคคล ในครอบครัว (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2536)

จากการสำรวจสภาพการศึกษาของชาวโส้ในหมู่บ้านนาเรือง จังหวัด สกลนคร จะเห็นได้ว่ามีชาวบ้านร้อยละ 66 ที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ในจำนวน นี้มีคนไม่เคยเข้าเรียนเลย จำนวน 75 คน หรือร้อยละ 32 ของวัยแรงงานทั้งหมด

และจากการศึกษา จำนวนชาวโส้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จ ปีการศึกษา 2535 พบว่า ชาวโส้เข้าไปศึกษาต่อเพียง 17 คน หรือ ร้อยละ 6.30 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า มีจำนวน มากที่สุด คือ 16 คน หรือร้อยละ 66.67

ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วทัน การพัฒนาคนนับว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด ในฐานะที่เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศในส่วนอื่น ๆ ได้บรรลุผลสำเร็จ หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ (วัลลีย์ เปรมีษเชียร, 2533) และการศึกษาแนวโน้ม สภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นที่คาดหมายว่าในระยะข้างหน้าตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 7 เป็นต้นไป ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทยกำลังลดน้อยถอยลง ทั้งในแง่ปริมาณ และคุณภาพ (การศึกษานอกโรงเรียน, 2530) จากที่กล่าวมาแล้วในขั้นต้น จะเห็นได้ว่าควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพประชากรชาวโล้ให้ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาคุณภาพประชากรชาวโล้ที่แนวทางที่เหมาะสมคือ การให้การศึกษา นอกกระบบโรงเรียนแก่ชาวโล้

จากการศึกษาเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้คือ

เพศ

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานในการวิจัยไว้ว่า เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันระหว่างเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งจากผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมุติฐานในการวิจัย โดยพบว่าเพศชายมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ สูงกว่าเพศหญิงในทุก ๆ ด้าน

จากการศึกษาของทับทิม แสงจักร (2527) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ในเขตชลประทานอำเภอ ศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน (2519) ได้สรุปในรายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลข้าวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชายเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกที่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูเพ็ญศรี วงศ์พุกธา (2514) พบว่าจำนวนเพศชายที่เรียนต่อจากการ

ศึกษาภาคบังคับจะมากกว่าเพศหญิงทุกกลุ่มอายุ และจากการศึกษาของ ปราณี สุธีรรณกิจ (2520) ได้ศึกษาภูมิหลังของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 ในกรุงเทพมหานคร ต่างจังหวัด ในเมือง และต่างจังหวัดนอกเมือง เฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ในต่างจังหวัด ในเมืองเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งหน่วยบริการทดสอบทางการศึกษา ได้ศึกษาเหตุผลที่มาเรียนของผู้เข้าร่วมจริงกับผู้อาจเรียนในปี ค.ศ. 1972 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2531) พบว่าในบรรดาผู้เข้าร่วมจริงปรากฏว่า เพศชายเน้นเหตุผลที่สัมพันธ์กับอาชีพมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงมักเน้นเหตุผลด้านความพอใจส่วนตัว ความอยากรู้ อยากเห็น ศาสนา และหนี้งานจำเจมากกว่าเพศชาย

นอกจากนี้ คณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2526:10-6) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว พบว่าปัญหาในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของสตรีเกษตรกรในประเทศไทย ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของตนเองที่ชายไม่ประสบที่เกี่ยวเนื่องกับการตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูลูก การวางแผนครอบครัว
2. โอกาสในการหางานทำที่มีรายได้คมีน้อยกว่าชายที่มีปัญหาถูกนายจ้างกีดกันราคาค่าจ้างต่ำ โอกาสในการทำงานมีน้อย ในขณะที่ต้องรับภาระการเลี้ยงดูลูกและงานบ้านแทบทั้งหมด
3. สตรีถูกสามีทิ้งหรือประสบความล้มเหลวในการแต่งงาน ต้องแบกภาระเลี้ยงดูลูกและพ่อแม่ แต่ไม่มีลูู่ทางหารายได้ที่ดีในหมู่บ้าน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สตรีจำนวนมากเดินทางมาทำงานในเมืองที่มีรายได้ดีกว่า
4. สตรีผู้ต้องการเรียนรู้เรื่องการเกษตร และการปรับปรุงรายได้ของครอบครัว แต่ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ชายมักเป็นผู้ได้รับโอกาสเข้าอบรมมากกว่าหญิง หญิงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะไปรับการอบรม เป็นต้น
5. ค่านิยม และข้อจำกัดในสังคมไทย ไม่เอื้ออำนวยให้เพศหญิงกระทำการบางอย่าง หรือทุกอย่างได้อย่างเพศชาย เช่น ค่านิยมที่ว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูง ๆ เป็นต้น

ชุมชนของชาวโล้วมีลักษณะเป็นชุมชนแบบหมู่บ้านชนบท (สุรัตน์ วรางรัตน์, 2524) ชาวโล้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร (สำนักงานจังหวัดสกลนคร, 2528) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมชนบทโดยทั่วไป ฉะนั้นค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

อายุ

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานในการวิจัยไว้ว่า เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันตามระดับอายุ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมุติฐาน คือ ระดับอายุส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ สอดคล้องกับ รัตนา พุ่มไพศาล (2523: 68) ที่กล่าวว่าลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของวัยแต่ละวัย จะก่อให้เกิดความต้องการทางการศึกษาต่างกันไปตามวัยในแต่ละวัยนั้น และนอกจากนี้ อายุยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างเรื่องความคิดและพฤติกรรมอีกด้วย

และจากผลวิเคราะห์ พบว่าระดับอายุตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป มีเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูง ซึ่งสอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน (2519:60-90) ได้สรุปในรายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลขามวง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูง มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกในโครงการมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย เก็บ ศรีสง่า (2528, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าประชาชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ซึ่งโลเวลล์ (Lovell) ได้ศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้ใหญ่ในช่วงอายุ 40-50 ปี จะมีความสามารถในการเรียนไม่แตกต่างไปจากในช่วงที่เขามีอายุระหว่าง 20-30 ปีเลย แต่การมีอายุมากขึ้น อาจจะมีอุปสรรคบ้าง อันเนื่องจาก อัตราเร็วในการเรียนลดลงบ้าง หรือความเคร่งเครียดจากการเรียนอันเป็นผลมาจากบทเรียนที่ซับซ้อนจนเกินไป ส่วนการมีอายุน้อยจะมีโอกาสในการศึกษาหาความรู้ได้ดีกว่าเนื่อง

จากได้รับการศึกษาในโรงเรียนเป็นเวลายาวนานกว่ากลุ่มคนอายุมาก (สุวัฒน์
วัฒนวงศ์, 2536)

ฐานะทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานในการวิจัยไว้ว่า เหตุผลใน
การเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ มีความแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์
สอดคล้องกับสมมุติฐาน คือ ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม
โครงการต่างกัน โดยพบว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้า
ร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สูงกว่า ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมใจ หอมเย็น
(2513) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจสังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา
ตอนปลาย พบว่านักเรียนที่ไม่ศึกษาต่อมักจะเนื่องมาจากพ่อแม่ไม่มีทุน ไม่อาจส่งเสีย
ให้เรียนต่อในระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนที่ไม่ศึกษาต่อมักจะ
เนื่องมาจากพ่อแม่ไม่มีทุน ไม่อาจส่งเสียให้เรียนต่อได้ และต้องการให้นักเรียนช่วย
ทำงานที่บ้านอีกด้วย

จากการศึกษาของกรมการพัฒนาชุมชน (2519) ได้สรุปในรายงานการ
วิจัยโครงการสารภี ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบุคคลที่เข้า
ร่วมเป็นสมาชิกโครงการฯ จะเป็นบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีรายได้ครอบครัว
ต่อปีสูง และมีที่ดินถือครอง เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจด้อยกว่า และจากผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(2524) ที่ศึกษาพบว่า งานวิจัยจำนวนมากให้ผลตรงกันว่าสาเหตุทางเศรษฐกิจเป็น
ปัจจัยสำคัญต่อโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากคนส่วนใหญ่ที่มีรายได้ต่ำ
อาจจะมองเห็นว่าในชีวิตประจำวันของเขานั้นการทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวย่อม
มีความสำคัญมากกว่า จึงตั้งใจแต่จะทำงานอย่างเดียว หรือเป็นด้านหลัก โดยไม่
สนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือสนใจน้อย มีความต้องการการศึกษานอก
ระบบน้อยกว่าหรือแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูง

ธานินทร์ ธรรมิรัตนเกษม (2528) ทำการศึกษาสาเหตุที่นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับที่ไม่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2527 พบสาเหตุสำคัญโดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองยากจนไม่มีเงินส่งเสียให้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องการเด็กไว้ช่วยงาน เห็นว่าเรียนจบไม่มีงานทำ ทำให้เสียเวลา ตัวนักเรียนเรียนอ่อน จึงไม่กล้าเรียนต่อ โรงเรียนอยู่ไกลไปมาลำบากและไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนต่อ ประภาศรีมานะ (2528) ศึกษาเหตุผลของการไม่เข้าเรียนต่อในโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 4 พบว่าเหตุผลที่มีผู้ไม่เข้าเรียนอันดับแรก คือ ไม่มีทุนทรัพย์ รองลงมาตามลำดับ คือ ผู้ปกครองไม่สนับสนุน เห็นว่ามีความรู้เพียงพอที่จะประกอบอาชีพแล้ว และ อำนวยศาสตร์ หัสสิน (2528) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีต่อการยอมรับนวัตกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าแม้ว หมู่ 19 บ้านป่ากลาง ตำบลศิลาแดง อำเภอบัว จังหวัดน่าน พบว่าหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ซึ่งจากการศึกษาของทรงวุฒิ สุธาอรุณ (2534) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้ชาวโซ่ ไม่ยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาเรือง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่าชาวโซ่ไม่สนใจการศึกษา จะศึกษาหาความรู้ต่อเมื่อมีการบังคับให้เรียนและเมื่อเรียนไปแล้วมักจะลืมยกเว้นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งเป็นส่วนน้อย

ข้อพิจารณา

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว มีข้อมูลหลายประการที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ วางแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และวิถีชีวิตของชาวโซ่ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดที่น่าจะเป็นไปได้ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาพบว่าชาวโซ่ ไม่เห็นความสำคัญ ประโยชน์และความจำเป็นของการศึกษา ไม่ต้องการให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับสูง ฉะนั้นจึงจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา พัฒนาชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวโซ่ต้องแนะนำชี้แจงให้ชาวโซ่ทราบถึงความจำเป็นของการศึกษา คือ ให้มองเห็นประโยชน์ว่าเมื่อ

มีการศึกษาแล้วจะช่วยให้สามารถพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น สามารถเลือกอาชีพได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้โดยการ จัดกิจกรรม หรือสนับสนุนให้มีการอบรมความรู้ อาชีพ และพัฒนาจิตใจ กระตุ้นให้ ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ต้องการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และความ สำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น

2. จากการศึกษา พบว่าอาจจะมียุทธศาสตร์บางประการที่ทำให้ชาวโล้ไม่ เข้ารับการศึกษาคือ เพราะพบว่าชาวโล้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่าเป็นส่วนใหญ่ จึงเห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานควรให้ ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์หรือการให้ข่าวสารเกี่ยวกับงานของตนให้มาก เพราะจากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านชนบทส่วนมากยังไม่ค่อยรู้ และเข้าใจงานของ หน่วยงานเหล่านี้เพียงพอ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านไม่ร่วมกิจกรรมที่หน่วย งานนำไปจัด (สุมาลี สังข์ศรี, 2535)

3. ผู้ที่มีหน้าที่ให้ความรู้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวโล้ ควรรู้หรือ เข้าใจในภาษาโล้ไว้บ้าง เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวโล้จะได้เข้าใจสื่อสารกับ ชาวโล้ได้เข้าใจ หรือเพื่ออธิบายด้วยภาษาโล้ให้แก่ นักศึกษาชาวโล้ได้บ้าง เป็นครั้ง คราว ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเป็นกันเองสนิทสนม ความไว้เนื้อเชื่อใจและ เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

4. พบว่าโรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลเกินไป ไม่มีในชุมชน หมู่บ้านของชาว โล้ ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียนหนังสือ การแก้ไขอาจดำเนินการใน ลักษณะของห้องเรียนสาขา ซึ่งแยกมาจากหมู่บ้านอื่น ๆ ก็ได้ แต่วิธีการที่เหมาะสม ที่สุดคือ การเปิดสอนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

5. จากการศึกษาพบว่าชาวโล้ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ฉะนั้นกิจกรรมที่ จัดให้แก่ชาวโล้ ไม่ควรจัดในช่วงฤดูการทำนา เพราะว่าเป็นไปได้ยากที่ชาวบ้าน จะละทิ้งงาน ทั้งรายได้ มาเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่าช่วงระยะเวลาที่มีความ เหมาะสมในการจัดกิจกรรมให้กับชาวโล้ คือ ระหว่างเดือน มกราคม - เมษายน

6. ชาวโล้ให้ความเชื่อถือผู้นำชุมชนมาก ฉะนั้นควรจัดหลักสูตรอบรม สัมมนา ให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนในระดับหมู่บ้าน อาทิเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำ กลุ่มต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำชุมชนมีอิทธิพลต่อความเชื่อถือของชาวโล้มากโดยเฉพาะ ผู้ใหญ่บ้าน และนอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเป็นศูนย์รวมของข่าวสารทั้งภายในชุมชน และ ภายนอกชุมชน นอกจากนี้ควรจัดการอบรม ประชุม แนะนำเทคนิค และวิธีการ ต่าง ๆ อันจะเป็นการส่งเสริมให้แก่ชาวโล้เพื่อชาวโล้ได้เรียนรู้ ได้รับความรู้เพิ่ม ขึ้น เป็นการเผยแพร่ความรู้แก่ชาวโล้ได้อีกวิธีการหนึ่ง และเป็นการปลูกฝังลักษณะ ของความเป็นคนทันสมัยอีกด้วย

7. จากการศึกษาพบว่า หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ เป็นสื่อในการ ประชาสัมพันธ์ได้ดีที่สุด จึงเห็นควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการจัดสรร เวลาให้หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ได้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในการเผยแพร่ประชา- สัมพันธ์งานการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการเพิ่มสื่อประเภทต่าง ๆ เทคนิค และวิธีการในการประชาสัมพันธ์ อาจใช้รูปแบบของภาษาถิ่นเพื่อสื่อความหมายให้ เข้าใจกันได้ง่ายขึ้น ควรใช้สื่อบุคคลเพราะสามารถสื่อกันได้ทั้งสองทาง ได้รับผล ตอบแทน ผลลัพธ์ทันที

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยใคร่เสนอที่จะให้มีการศึกษาเปรียบเทียบกับชนเผ่าอื่น ๆ ใน ท้องถิ่นใกล้เคียงกัน เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกับ ผู้ไท ย้อ โย้ย แส็ก หรือ กะเลิง เป็นต้น ว่าการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเป็น ผลมาจากเหตุผลเดียวกันหรือไม่ เพราะในบางพื้นที่จะมีชนกลุ่มน้อยหลายเผ่าพันธุ์ อยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือไม่ก็เป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ใช้โรงเรียนร่วมกัน เจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการประจำหมู่บ้านเป็นชุดเดียวกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันทาง วัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ ขอนิยม ข้อห้ามต่าง ๆ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาด้วยวิธีที่แตกต่างกันออกไป เช่น อาจศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ระหว่างกลุ่มชาวโล้ที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ กับกลุ่มชาวโล้ที่ตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยที่สามารถ ตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. ควรศึกษากับกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและเปลี่ยนสถานที่ในการศึกษาเพื่อจะได้ศึกษาคูณลักษณะของประชากรที่แตกต่างกันออกไป และได้ศึกษาเหตุผลเพิ่มเติม เหตุผลอื่น ๆ นอกเหนือจากเหตุผลที่ได้ศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้อแล้ว

4. อาจใช้วิธีการอื่น ๆ ในการศึกษา เช่น การเข้าไปคลุกคลีในชุมชน การสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ตัวแปรด้านอื่น ๆ และขยายผลการวิจัยให้กว้างขวางออกไปจากตัวแปรที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย